CYPRUS CENTER FOR EUROPEAN AND INTERNATIONAL AFFAIRS
University of Nicosia

EASTERN MEDITERRANEAN POLICY NOTE • No. 15 • 28 March 2017

http://www.emgr.unic.ac.cy/wp-content/uploads/EMPN_15Gr.pdf

Οι Σχέσεις Τουρκίας και Ηνωμένων Πολιτειών στην εποχή του ΑΚΡ

Αλεξάνδρα Τράγκα

Την ώρα που Μόσχα και Ουάσινγκτον ανεβάζουν τους τόνους σχετικά με την επιβολή κυρώσεων στη Συρία,[1] ο Τούρκος πρόεδρος Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν έκανε γνωστά τα επόμενα βήματα του τουρκικού στρατού[2] που συνεχίζει την αργή προέλασή του επί συριακού εδάφους. Σε συνέντευξή του στο τηλεοπτικό δίκτυο Al-Arabiya, ο Ερντογάν αποκάλυψε ότι οι δυνάμεις του Ελεύθερου Συριακού Στρατού FSA που υποστηρίζονται από τον τουρκικό στρατό θα συνεχίσουν την προέλασή τους προς την πόλη Μανμπίτζ (Ιεράπολη),[3] στα βόρεια της Συρίας, μετά την ολοκλήρωση της επιχείρησής τους στην αλ-Μπαμπ.[4] Στόχος του είναι να εκκαθαρίσει τα εδάφη δυτικά του Ευφράτη από το συριακό Κουρδικό Σοσιαλιστικό Κόμμα PYD, το οποίο κατηγορεί ως βραχίονα του Εργατικού Κόμματος του Κουρδιστάν PKK. Το σοσιαλιστικό PYD είναι εκείνο που έχει συστήσει τις κουρδικές Μονάδες Προστασίας του Λαού (YPG), που με τη σειρά τους αποτελούν τον κορμό των Συριακών Δημοκρατικών Δυνάμεων SDF, της συμμαχίας Κούρδων, Αράβων και Ασσυρίων, η οποία υποστηρίζεται από το Διεθνή Συνασπισμό υπό τις ΗΠΑ.

Από την έναρξη του συριακού εμφυλίου, οι αμερικανοτουρκικές σχέσεις βρίσκονται στο ναδίρ.[5] Εκμεταλλευόμενη το γεωπολιτικό κενό που άφησαν οι Ηνωμένες Πολιτείες στη Μέση

Η Αλεξάνδρα Τράγκα είναι υποψήφια απόφοιτος στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Διεθνών Σχέσεων και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Λευκωσίας.

[1] Somini Sengupta, “A clash at the UN stands in contrast to White House admiration for Russia,” *New York Times,* 1 March 2017, 8.

[2] Ece Toksabay και Tuvan Gumrukcu, “Manbij is Turkey's next step in Syria operation, Erdogan says,” Reuters, 27 Ferbuary 2017, http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-turkey-idUSKBN1670YC?il=0.

[3] Στις 29 Μαρτίου 2017 ανακοινώθηκε επίσημα ο τερματισμός της Επιχείρησης *ΑΣΠΙΔΑΣ ΤΟΥ ΕΥΦΡΑΤΗ* των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων στη Συρία χωρίς τη διενέργεια επίθεσης εναντίον της Ιεράπολης· “Turkey can start new operation if necessary as Euphrates Shiled ends: PM,” *Hurriyet Daily News*, http://www.hurriyetdailynews.com/turkey-can-start-new-operation-if-necessary-as-euphrates-shield-ends-pm-.aspx?PageID=238&NID=111401&NewsCatID=352.

[4] “Συρία: Αντιπαράθεση ΗΠΑ-Ρωσίας στον ΟΗΕ, προς τα βόρεια κινείται ο τουρκικός στρατός,” CNN Greece, 28 Φεβρουαρίου 2017, http://www.cnn.gr/news/kosmos/story/69598/syria-antiparathesi-hpa-rosias-ston-ohe-pros-ta-voreia-kineitai-o-toyrkikos-stratos.

[5] Jim Zannoti and Thomas Clayton, “Turkey: Background and U.S. Relations,” Congressional Research Service, Report R41368, 26 August 2016, https://fas.org/sgp/crs/mideast/R41368.pdf.

Ανατολή, η Άγκυρα κινείται αποκλειστικά και μόνο βάσει των δικών της συμφερόντων, ανεξαρτητοποιώντας την πολιτική της από τη Δύση και το ΝΑΤΟ. Οι ρίζες του διασυμμαχικού ανταγωνισμού, βρίσκονται στο μακρινό 2003, όταν ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν διορίστηκε ως ο 57ος πρωθυπουργός της Τουρκικής Δημοκρατίας.

Οι αμερικανοτουρκικές σχέσεις από το 2003 έως και την πρώτη περίοδο διακυβέρνησης Ομπάμα

Η ανάληψη της εξουσίας από το Κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης ΑΚΡ, το 2002, αποτέλεσε κομβικό σημείο για την "αντίσταση" της Τουρκίας στις υποτιθέμενες ηγεμονικές αξιώσεις των ΗΠΑ. Βασιζόμενο στη θεωρία περί *Στρατηγικού Βάθους* του Αχμέτ Νταβούτογλου, το ΑΚΡ, επιδίωξε να "απελευθερώσει" τη χώρα από τις πολιτικές ενέργειες της Δύσης και τις περιφερειακές στρατηγικές των Ηνωμένων Πολιτειών, και να καταστεί εναλλακτικό κέντρο ισχύος, βασιζόμενο στην κοσμοθεωρία του πολιτικού Ισλάμ.[6] Η πρώτη προσπάθεια από-δορυφοροποίησης της Τουρκίας, επήλθε με την τουρκική κοινοβουλευτική απόφαση του Μαρτίου 2003, να μην επιτρέψει στις αμερικανικές δυνάμεις να χρησιμοποιήσουν το έδαφός της για τη διάνοιξη του βορείου μετώπου στο Ιράκ.[7] Η ίδρυση του ημιαυτόνομου κουρδικού κράτους στο Ιράκ, αποτελούσε ανέκαθεν πιθανό κίνδυνο για την εδαφική κυριαρχία της Τουρκίας, επομένως οποιαδήποτε αμερικανική υποστήριξη προς αυτό, θα εκλαμβανόταν από την Άγκυρα ως προσπάθεια αποδυνάμωσής της.

Αλλά και οι προσπάθειες της Άγκυρας, για σύγκλιση με το Ιράν και τη Συρία από το 2002, όταν για τις ΗΠΑ αυτές οι χώρες αποτελούσαν συνιστώσες του λεγόμενου "Άξονα του Κακού," όπως και η κατάρρευση των τουρκοϊσραηλινών σχέσεων μετά το επεισόδιο του *Mavi Marmara*, διόγκωσαν τις διαφορές που υπήρχαν ανάμεσα στα δύο κράτη.[8] Όποια εξήγηση και αν χρησιμοποιήσει κανείς σχετικά με την παρούσα κατάσταση στον πρώην οθωμανικό χώρο, θα πρέπει να λάβει υπόψη του τη σπουδαιότητα του Ισραήλ στους υπολογισμούς της Ουάσινγκτον. Ο Brzezinski, παραδέχεται τη σημαντική θέση του Ισραήλ και των φιλοϊσραηλινών ομάδων πίεσης στην αμερικανική εξωτερική πολιτική, ερχόμενος έτσι να συμφωνήσει με τις θέσεις των Mearsheimer-Walt για το "Ισραηλινό Lobby."[9] Από την πλευρά της, η Άγκυρα θεωρούσε το Ισραήλ όχι μόνο ένα εμπόδιο στην εξακτίνωση της νέας εξωτερικής πολιτικής της, αλλά και μία προσωρινή παρουσία, με την έννοια ότι το Ισραήλ έπρεπε να επιστρέψει στα φυσικά του όρια, εκείνα της πάλαι ποτέ Παλαιστίνης, στο πλαίσιο μίας Pax Ottomanica[10].

Η ρήξη της τουρκοϊσραηλινής πολυεπίπεδης συνεργασίας αποτέλεσε πλήγμα για την αμερικανική πολιτική, η οποία στηριζόταν για δεκαετίες στους άξονες, αφενός της εταίρου της στο ΝΑΤΟ και αφετέρου της, επί δεκαετίες, στενής στρατηγικής της συμμάχου. Η στρατηγική σχέση Άγκυρας και Τελ-Αβίβ, που διαμορφώθηκε από το 1994 και μετά, παρείχε τη δυνατότητα στις ΗΠΑ να προωθούν τη μεταψυχροπολεμική πολιτική τους στη Μέση Ανατολή.[11]

[6] Νίκος Μούδουρος και Μιχάλης Ν. Μιχαήλ, *Η Νέα Τουρκική Ηγεμονία: Διαστάσεις του Πολιτικού Ισλάμ* (Αθήνα: Παπαζήσης, 2014), 272.

[7] Jim Zannoti and Thomas Clayton, "Turkey: Background and U.S. Relations," Congressional Research Service, 26 August 2016, 25.

[8] Μούδουρος και Μιχαήλ, *Νέα Τουρκική Ηγεμονία*, 307-308.

[9] Βασίλης Φούσκας, *Αυτοκρατορία και Πόλεμος: Η Κρίση της Αμερικανικής Υψηλής Στρατηγικής και η Ανάδυση της Πολυπολικότητας* (Αθήνα: Ποιότητα, 2009). Αναφορικά με την υπόθεση των Mearsheimer-Walt για το ισραηλινό lobby, βλ. το ομώνυμο άρθρο τους στο σύνδεσμο https://piotita.gr/2014/02/06/the-israel-lobby/.

[10] Φράγκος Σ. Φραγκούλης, *Ποια Τουρκία; Ποιοι Τούρκοι;* (Αθήνα: Λιβάνης, 2012), 509.

[11] Μούδουρος και Μιχαήλ, *Νέα Τουρκική Ηγεμονία,* 312-313.

Οι αμερικανοτουρκικές σχέσεις, επιδεινώθηκαν έτι περαιτέρω, όταν οι πρόεδροι Γκιουλ και Μεντβέντεφ υπέγραψαν, στις 13 Φεβρουαρίου 2009, κοινή διακήρυξη για την ενίσχυση των σχέσεων Τουρκίας-Ρωσίας. Η ευθυγράμμιση της Άγκυρας με τον προαιώνιο εχθρό της Ουάσιγκτον για την ανάσχεση της αμερικανικής επιρροής στην πλούσια σε ενεργειακούς πόρους περιοχή του Καυκάσου, αύξησε την πίεση του Ρεπουμπλικανικού Κογκρέσου για την υιοθέτηση ψηφίσματος αναγνώρισης της Γενοκτονίας των Αρμενίων, που κατατέθηκε στις 17 Μαρτίου 2009 και ψηφίστηκε από την Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων στις 4 Μαρτίου 2010.[12]

Η κατάσταση φάνηκε να αλλάζει, με την άνοδο στην εξουσία των Δημοκρατικών, όταν κατά τη διάρκεια της πρώτης υπερπόντιας διμερούς επίσημης επίσκεψης του προέδρου Μπάρακ Ομπάμα στην Τουρκία (της πρώτης στο εξωτερικό), σχεδιάστηκε ένα "εταιρικό μοντέλο," ώστε να προωθηθεί η εμβάθυνση των αμερικανοτουρκικών σχέσεων πέρα από τη στρατιωτική και στρατηγική συνεργασία. Ωστόσο, τα δύο κράτη δεν προσδιόρισαν σαφείς και ξεκάθαρους στόχους, με την υποστήριξη των θεσμικών δομών, αποτυγχάνοντας να αναπτύξουν μία "ειδική σχέση." Έτσι, άνοιξε ο δρόμος για αποκλίσεις, ακόμα και σε θεμελιώδη ζητήματα ασφαλείας και στρατηγικής συνεργασίας, ιδίως στη Μέση Ανατολή. Η διαφωνία για τον τρόπο διαχείρισης του Ιράν, ιδιαιτέρως η τουρκική απόρριψη της αμερικανικής πρωτοβουλίας στο Συμβούλιο Ασφαλείας για την επιβολή νέων κυρώσεων, προκάλεσε σημαντική ρήξη στις σχέσεις των δύο κρατών.[13]

Κατά τη διάρκεια των αραβικών εξεγέρσεων, και παρά τη χειροτέρευση των σχέσεων των δύο κρατών, η Ουάσινκτον φάνηκε ότι ευνοούσε την προώθηση πολιτικών συστημάτων παρόμοιων με αυτών της Τουρκίας. Το τουρκικό μοντέλο, ωστόσο, αμφισβητήθηκε όλο και περισσότερο, τόσο λόγω της βίαιης κρατικής καταστολής των διαδηλώσεων στο Πάρκο Γκεζί το καλοκαίρι του 2013 και των προβλημάτων εκδημοκρατισμού, όσο και για τις αμφιλεγόμενες περιφερειακές πολιτικές του ΑΚΡ οι οποίες προκαλούν αποσταθεροποίηση, θρησκευτικό και εθνοτικό σεχταρισμό.[14] Τη σφοδρή αντίδραση της Άγκυρας, προκάλεσε και η ΝΑΤΟϊκή επιχείρηση στη Λιβύη, για την οποία η Τουρκία διαφώνησε έντονα. Οι ανησυχίες της Άγκυρας, φάνηκαν να σχετίζονται με τις πολυάριθμες τουρκικές επενδύσεις στη χώρα, καθώς και στην αντίθεση επί της αρχής σε κάθε είδους Δυτική ανάμειξη στη Μέση Ανατολή.[15] Η χαριστική βολή στις σχέσεις των δύο κρατών δόθηκε το 2012, όταν ο Μοχάμεντ Μόρσι της Μουσουλμανικής Αδελφότητας κέρδισε τις προεδρικές εκλογές στην Αίγυπτο και ανετράπη από τον στρατό το 2013. Αυτή η εξέλιξη οδήγησε τον Τούρκο Πρόεδρο στο συμπέρασμα και τον φόβο πως θα συνέβαινε το ίδιο και στην Τουρκία, με θύμα τον ίδιο.[16] Οι κατηγορίες της Άγκυρας περί αμερικανικής εμπλοκής στην ανάδειξη του μεταβατικού προέδρου Φατάχ αλ-Σίσι, τελικά έσπασε τη σύνδεση Ομπάμα-Ερντογάν.[17]

[12] Δημήτρης Τριανταφύλλου και Ελένη Φωτίου, *Τουρκική Εξωτερική Πολιτική την Εποχή του ΑΚΡ: Προς μία Pax Ottomana;* (Αθήνα: Παπαζήσης, 2010), 187-188, 199 και 203.

[13] Mehmet Yegin και Hasan Selim Ozertem, "Turkey-US Relations: How to Proceed after Obama?," The German Marshall Fund of the United States, 10 November 2016, http://www.gmfus.org/publications/turkey%E2%80%93us-relations-how-proceed-after-obama.

[14] Ζήνωνας Τζιάρρας και Νίκος Μούδουρος, *Η Τουρκία στην Ανατολική Μεσόγειο: Ιδεολογικές 'Οψεις Εξωτερικής Πολιτικής* (Αθήνα: Τουρίκης, 2016), 109 και 113.

[15] Μούδουρος και Μιχαήλ, *Νέα Τουρκική Ηγεμονία,* 286-287.

[16] Νικόλας Ζηργάνος, "Τουρκία, ένας Αβέβαιος Σύμμαχος," Εφημερίδα των Συντακτών, 24 Οκτωβρίου 2016, http://www.efsyn.gr/arthro/toyrkia-enas-avevaios-symmahos.

[17] Soner Cagaptay, "Is the US-Turkey Relationship Crumbling?," The Washington Institute, 5 February 2015, http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/is-the-u.s.-turkey-relationship-crumbling.

Η επιρροή της Συριακής Κρίσης στις αμερικανοτουρκικές σχέσεις

Από μία πρόχειρη εξέταση των σχέσεων μεταξύ Τουρκίας και Συρίας, προκύπτει ότι αυτές είχαν βελτιωθεί σε σημαντικό βαθμό μετά το διπλωματικό και οικονομικό άνοιγμα που έκανε το καθεστώς Άσαντ προς την Ισλαμική κυβέρνηση του ΑΚΡ το 2004. Λίγο πριν το ξέσπασμα του εμφυλίου, οι δύο χώρες, είχαν φτάσει σε σημείο να συνεργάζονται στο πλαίσιο του Ανώτερου Συμβουλίου Συνεργασίας, να διεξάγουν κοινές στρατιωτικές ασκήσεις, να υπογράφουν συμφωνίες κατασκευής δημόσιων έργων, και να σχεδιάζουν την αύξηση των οικονομικών και εμπορικών συναλλαγών τους. Η κυβέρνηση ΑΚΡ άλλαξε στάση μόλις η εξέγερση άρχισε να λαμβάνει ανεξέλεγκτες διαστάσεις.[18] Η Άγκυρα έγινε ο πιο δεινός επικριτής του συριακού καθεστώτος, απειλώντας με στρατιωτική επέμβαση στη βόρεια Συρία, με κυρώσεις, αλλά και παίζοντας κεντρικό ρόλο σε διεθνείς συνομιλίες και διαπραγματεύσεις για τη διαχείριση της κρίσης.[19] Με τον τρόπο αυτό η κυβέρνηση ΑΚΡ επιχειρούσε να εξασφαλίσει την εύνοια αφενός των ΗΠΑ, σε περίπτωση που τεθεί ζήτημα επέμβασης και ελέγχου της Συρίας, και αφετέρου των αντικαθεστωτικών, σε περίπτωση που επέλθει τελικά η πτώση του Άσαντ και βρεθούν αυτοί στην εξουσία.[20]

Σημείο καμπής στην εξέλιξη του συριακού εμφυλίου, ήταν η ανακήρυξη "χαλιφάτου" από τους ισλαμιστές της οργάνωσης "Ισλαμικό Κράτος στο Ιράκ και τη Συρία" ISIS, στις 29 Ιουνίου 2014.[21] Για την αντιμετώπιση των τζιχαντιστών, η Ουάσινγκτον δημιούργησε μία συμμαχία βομβαρδισμού της οργάνωσης και συνεργάστηκε στενά με τις κουρδικές δυνάμεις που αγωνίζονται ενάντια στους τζιχαντιστές στο έδαφος.[22] Η συμμαχία του αμερικανικού συνασπισμού με το PYD/YPG, μπορεί να θεωρηθεί ως συνέχεια μίας πρακτικής που προέκυψε μετά την κρίση που προκλήθηκε από την τουρκική άρνηση του 2003. Οι ΗΠΑ, είχαν εκπαιδεύσει τους σκληροτράχηλους μαχητές των κουρδικών δυνάμεων και είχαν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι Κούρδοι είναι αποτελεσματικοί και καλοί σύμμαχοι στον αγώνα τους εναντίον των τζιχαντιστών.[23] Η αμερικανική υποστήριξη στους Κούρδους της Συρίας, σε συνδυασμό με την άρνηση της Ουάσινγκτον για τη δημιουργία ζώνης απαγόρευσης πτήσεων,[24] προκάλεσε την οργή της Άγκυρας, δεδομένου ότι το Κουρδικό είναι το μεγαλύτερο ζήτημα ασφάλειας της Τουρκίας.[25] Το καλοκαίρι του 2016, η πιθανότητα ενοποίησης των κουρδικών καντονίων στο συριακό Βορρά θεωρήθηκε από τον Ερντογάν υπαρξιακή απειλή, εξαιτίας των πάγιων θέσεων της Άγκυρας στο Κουρδικό, αλλά και λόγω της ιδεολογικής μονοπώλησης του συριακού Κουρδιστάν από συγγενείς, ιδεολογικά, στο PKK δυνάμεις.[26]

---

[18] Ηλίας Κουσκουβέλης και άλλοι (επ.), *Η Αραβική Άνοιξη: Μελέτες Διεθνών Σχέσεων* (Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, 2012), 84-85.

[19] Μούδουρος και Μιχαήλ, *Νέα Τουρκική Ηγεμονία,* 329.

[20] Κουσκουβέλης, *Η Αραβική Άνοιξη,* 85-86.

[21] "BBC: Γιατί το "χαλιφάτο" της ISIS είναι επικίνδυνο," *Το Βήμα*, 1 Ιουλίου 2014, http://www.tovima.gr/world/article/?aid=611330.

[22] Ben Hubbard and David E. Sanger, "Russia, Iran and Turkey meet for Syria talks, excluding US," *The New York Times*, 20 December 2016, https://www.nytimes.com/2016/12/20/world/middleeast/russia-iran-and-turkey-meet-for-syria-talks-excluding-us.html?_r=0.

[23] Barry Strauss, "Uneasy Allies: America, Turkey and the Kurds," Hoover Institution, 22 April 2016, http://www.hoover.org/research/uneasy-allies-america-turkey-and-kurds.

[24] Ο Λευκός Οίκος και το Πεντάγωνο ξέκοψαν και την ουδέτερη ζώνη και τη ζώνη απαγόρευσης πτήσεων, λέγοντας ότι είναι πολυδάπανες, περίπλοκες και δύσκολες στην εφαρμογή τους· βλ. Τάνια Μποζανίνου, "Το 'νέο Κουρδικό' γίνεται εφιάλτης για τον Τούρκο πρόεδρο Ερντογάν," *Το Βήμα*, 12 Οκτωβρίου 2014, http://www.tovima.gr/world/article/?aid=640234.

[25] Μούδουρος και Μιχαήλ, *Νέα Τουρκική Ηγεμονία,* 335.

[26] Τζιάρρας και Μούδουρος, *Τουρκία στην Ανατολική Μεσόγειο,* 203.

Οι σχέσεις των δύο χωρών, έφθασαν στο ναδίρ. Στις 7 Ιανουαρίου 2015, ο Ερντογάν, εξέφρασε την απογοήτευσή του για τις περιορισμένες αεροπορικές επχειρήσεις της Ουάσινγκτον ενάντια στο ISIS·[27] ταυτίζοντας το PKK με το PYD, οι τουρκικές Αρχές απείλησαν να κλείσουν, για τον αμερικανικό συνασπισμό, την αεροπορική βάση του Ιντσιρλίκ.[28] Ένα μήνα αργότερα, η κυβέρνηση Ομπάμα, διέταξε τις οικογένειες των στρατιωτικών και το διπλωματικό προσωπικό των ΗΠΑ να εγκαταλείψουν τη νότια Τουρκία.[29]

Οι αμερικανικές ανησυχίες εντάθηκαν και λόγω του θεαματικού ελιγμού επαναπροσέγγισης της Άγκυρας με τη Μόσχα, στην οποία ο Τούρκος πρόεδρος βρήκε ένα βολικό συγκυριακό σύμμαχο ανάσχεσης της κουρδικής απειλής στη βόρεια Συρία. Η σχεδόν οριστική ρήξη στις αμερικανοτουρκικές σχέσεις, επήλθε μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου 2016. Ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, υπέδειξε ως υπεύθυνο για τα γεγονότα τον αυτοεξόριστο, στην Πενσυλβάνια, ιεροκήρυκα Φετουλάχ Γκιουλέν – το χειρότερο εχθρό του – και απαίτησε από τον Αμερικανό ομόλογό του να τον εκδώσει στην Τουρκία. Η Ουάσινγκτον εμφανίστηκε επιφυλακτική στο αίτημα, δηλώνοντας ότι χρειάζεται να δει σαφείς αποδείξεις για την εμπλοκή του στην απόπειρα πραξικοπήματος,[30] εξόργιζοντας τον Τούρκο πρόεδρο. Η ταυτόχρονη σύλληψη του Τούρκου διοικητή της αεροπορικής βάσης του Ιντσιρλίκ, για τη φερόμενη συμμετοχή του στο πραξικόπημα, με την προσωρινή απαγόρευση χρήσης του τουρκικού εναερίου χώρου σε αμερικανικά αεροσκάφη,[31] αύξησε τις σκέψεις της Ουάσινγκτον για μεταφορά των αμερικανικών πυρηνικών όπλων από το Ιντσιρλίκ στο εξωτερικό.[32]

Σε μία προσπάθεια αποκατάστασης των διαταραγμένων σχέσεων μεταξύ των δύο εταίρων του ΝΑΤΟ, ο αντιπρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών, Τζο Μπάιντεν, επισκέφθηκε την Άγκυρα την ημέρα έναρξης της τουρκικής στρατιωτικής επιχείρησης *ΑΣΠΙΔΑ ΤΟΥ ΕΥΦΡΑΤΗ* στο συριακό έδαφος. Οι Ηνωμένες Πολιτείες, αρχικά παρείχαν εναέρια υποστήριξη στις τουρκικές δυνάμεις και τον Ελεύθερο Συριακό Στρατό, καθώς κινήθηκαν εναντίον του ISIS στις πόλεις του Τζαραμπλούς και του Νταμπίκ, που κατελήφθησαν με σχετικά λίγες απώλειες. Ωστόσο, οι ΗΠΑ ανακοίνωσαν το Νοέμβριο ότι δεν θα συμμετείχαν στην επιχείρηση της Τουρκίας κατά του αλ-Μπαμπ λόγω του βομβαρδισμού των θέσεων του YPG στην περιοχή,[33] αλλά και της απόλυσης εκατοντάδων Τούρκων αξιωματικών που υπηρετούσαν στο ΝΑΤΟ, στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ, στα πλαίσια της "εκκαθάρισης" του στρατεύματος μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα.[34]

Η τελευταία πράξη του δράματος στις αμερικανοτουρκικές σχέσεις παίχτηκε στην Αστάνα του Καζακστάν, όταν η Ρωσία, το Ιράν και η Τουρκία, αποφάσισαν να εργαστούν προς την κατεύθυνση μίας πολιτικής συμφωνίας για τον τερματισμό του εξαετούς πολέμου της Συρίας,

[27] Cagaptay, "US-Turkey Relationship."

[28] "Turkey considers closing İncirlik airbase," *YeniSafak,* 20 February 2016, http://www.yenisafak.com/en/news/turkey-considers-closing-incirlik-airbase-2419379.

[29] "US orders families of government personnel to leave southern Turkey," The Huffington Post, 30 March 2016, http://www.huffingtonpost.com/entry/us-government-families-ordered-to-leave-turkey_us_56fbcfc9e4b0daf53aee0bcb.

[30] "Ερντογάν: Ζήτησα προσωπικά από τον Ομπάμα την έκδοση Γκιουλέν," *Η Ναυτεμπορική*, 18 Αυγούστου 2016, http://www.naftemporiki.gr/story/1138619/erntogan-zitisa-prosopika-apo-ton-ompama-tin-ekdosi-gkioulen.

[31] Zannoti and Clayton, *Turkey*, 21.

[32] Dan Lamothe, "The US stores nuclear weapons in Turkey. Is that such a good idea?," *The Washington Post*, 19 July 2016, https://www.washingtonpost.com/news/checkpoint/wp/2016/07/19/an-old-nuclear-weapons-deal-raises-new-questions-about-u-s-bombs-in-turkey/?utm_term=.6b80889f95c8.

[33] "Is Erdogan trying to wreck US-Turkey relations?," Al Monitor, 31 December 2016, http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/12/erdogan-wreck-us-turkey-relations-rouhani-aleppo.html#.

[34] Robin Emmott, "Exclusive: Turkey purges NATO military envoys after failed coup," Reuters, 12 October 2016, http://www.reuters.com/article/us-turkey-nato-exclusive-idUSKCN12C16Q.

αφήνοντας τις Ηνωμένες Πολιτείες στο περιθώριο.[35] Έκτοτε, ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, θα κατηγορούσε την Ουάσινγκτον, είτε για τη δολοφονία του Ρώσου πρεσβευτή Αντρέι Καρλόφ,[36] είτε για την "υποστήριξη των ΗΠΑ στο Ισλαμικό Κράτος και την ένοπλη πτέρυγα του PYD,"[37] για να δεχθεί τα πυρά των Αμερικανών αξιωματούχων, οι οποίοι υποστήριξαν ότι πίσω από το αποτυχημένο πραξικόπημα του Ιουλίου στην Τουρκία, βρισκόταν ο ίδιος ο Τούρκος πρόεδρος.[38]

Συμπεράσματα και προοπτικές για το μέλλον

Όπως κατεδείχθη στα ανωτέρω περιγραφόμενα, οι σχέσεις των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και της Τουρκικής Δημοκρατίας έφτασαν στο ναδίρ κατά την περίοδο διακυβέρνησης Ομπάμα. Η αλλαγή προσανατολισμού της εξωτερικής πολιτικής της Τουρκίας, η αντιπαλότητα Άγκυρας-Τελ Αβίβ, η Συριακή κρίση, το Κουρδικό Ζήτημα, η προσέγγιση Άγκυρας-Μόσχας και το αποτυχημένο πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου, δημιούργησαν σκέψεις στην αμερικανική ηγεσία για την πιστότητα της Τουρκίας ως συμμάχου.[39]

Στην περίοδο της διακυβέρνησης Τραμπ, οι σχέσεις των δύο κρατών κατά πάσα πιθανότητα θα ακολουθήσουν το ίδιο μονοπάτι με αυτό του προκατόχου του. Η αρχική αισιοδοξία της τουρκικής ηγεσίας για σύγκλιση συμφερόντων και επανα-δημιουργίας μίας συναλλακτικής σχέσης, έδωσε τη θέση της στην πικρία και την ένταση. Οι δηλώσεις του Τραμπ για τους μουσουλμάνους και κυρίως η υπόσχεσή του να απαγορεύσει την είσοδό τους στις Ηνωμένες Πολιτείες, εξόργισε τον Ερντογάν ο οποίος αντέδρασε έντονα δια στόματος του αναπληρωτή πρωθυπουργού. "Οι πρόσφυγες είναι καλοδεχούμενοι," είπε ο Μεχμέτ Σιμσέκ στο Twitter· "Θα καλωσορίζαμε με χαρά, τα παγκόσμια ταλέντα που δεν επιτρέπεται να επιστρέψουν στις ΗΠΑ," έγραψε.[40] Πλήγμα για την Άγκυρα αποτελεί και η παραίτηση του συμβούλου εθνικής ασφαλείας του Τραμπ, αντιστράτηγου ε.α. Μάικλ Φλιν, ο οποίος είχε εκφράσει προθυμία για την έκδοση του μοναχικού μουσουλμάνου κληρικού Φετουλάχ Γκιουλέν.[41] Η Ουάσινγκτον σε καμία περίπτωση δεν θα "κάψει" το ισχυρό διαπραγματευτικό χαρτί πίεσης προς την Άγκυρα και τον Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν.

Σε ό, τι αφορά στο Ισραήλ, η πρόθεση της κυβέρνησης Τραμπ να αποκαταστήσει τις σχέσεις με το εβραϊκό κράτος,[42] θα μπορούσε να τροφοδοτήσει πρόσθετες εντάσεις στη Μέση Ανατολή. Εάν η πρεσβεία των ΗΠΑ μεταφερθεί στην Ιερουσαλήμ, το Παλαιστινιακό Ζήτημα θα μετατραπεί στην απόλυτη καταιγίδα. Προφανώς, οι Ισραηλινοί θα προσπαθήσουν να χαρακτηρίσουν τους Παλαιστίνιους ως "ριζοσπάστες ισλαμιστές" ώστε να μειώσουν την αντοχή της Χαμάς. Εάν και όταν

[35] Hubbard and Sanger, "Russia, Iran and Turkey."

[36] "Στο 'κόκκινο' οι σχέσεις Τουρκίας-ΗΠΑ," *Η Καθημερινή*, 22 Δεκεμβρίου 2016, http://www.kathimerini.gr/888954/article/epikairothta/kosmos/sto-kokkino-oi-sxeseis-toyrkias---hpa.

[37] "Is Erdogan trying to wreck US-Turkey relations?."

[38] "Αξιωματούχοι του ΝΑΤΟ ισχυρίζονται πώς ο Ερντογάν ήταν πίσω από το πραξικόπημα," ΑΝΤ1, 26 Ιανουαρίου 2017, http://www.ant1iwo.com/news/kosmos/article/260967/axiomatouhoi-tou-nato-ishurizodai-pos-ertogan-itan-piso-apo-to-praxikopima-/.

[39] Ανησυχίες, οι οποίες εντάθηκαν και λόγω των διαπραγματεύσεων Άγκυρας-Μόσχας για αγορά από μέρους της Τουρκίας των ρωσικών συστημάτων αντιαεροπορικής και αντιπυραυλικής άμυνας S-400· βλ. "Ερντογάν και Πούτιν θα συζητήσουν για αγορά S400 από την Τουρκία," *Μακεδονία*, 28 Φεβρουαρίου 2017, https://goo.gl/VU4eN4.

[40] Azadeh Ansari, Nic Robertson and Angela Dewan, "World leaders react to Trump's travel ban," CNN, 31 January 2017, http://edition.cnn.com/2017/01/30/politics/trump-travel-ban-world-reaction/.

[41] Fadi Hakura, "What next for U.S.-Turkey relations under a Trump presidency?," *Newsweek*, 12 November 2016, http://europe.newsweek.com/what-next-us-turkey-relations-under-trump-presidency-520275?rm=eu.

[42] "Έχουμε σταθεί διαχρονικά στο πλευρό του Ισραήλ και θα συνεχίσουμε να στεκόμαστε στο πλευρό του, καθώς αποτελεί το μόνο σταθερό δημοκρατικό κράτος στην περιοχή·" βλ. Ντόναλντ Τζ. Τραμπ, *Αμερική Σπουδαία Ξανά: Πώς να Διορθώσουμε την Τραυματισμένη Αμερική μας* (Αθήνα: Μίνωας, 2017), 63.

η Τουρκία πάρει το μέρος των Παλαιστινίων, η Ουάσινγκτον θα υποστηρίξει ότι η Άγκυρα ταυτίζεται με τη "ριζοσπαστική ισλαμική τρομοκρατία."[43]

Το Συριακό, και κατά συνέπεια το Κουρδικό, θα εξακολουθήσουν να αποτελούν ακανθώδη ζητήματα στις σχέσεις ΗΠΑ-Τουρκίας. Παρά τις αλλεπάλληλες επισκέψεις υψηλόβαθμων αξιωματούχων της διακυβέρνησης Τραμπ – του διευθυντή της CIA Μάικ Πομπέο, του γερουσιαστή Τζόν Μακέιν και του υπουργού εξωτερικών Ρεξ Τίλλερσον – αλλά και την τηλεφωνική επικοινωνία των δύο ηγετών, οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν έχουν αναλάβει καμία απτή δέσμευση για άρση της στήριξής τους στο YPG. Στην πραγματικότητα, συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο. Η συμμαχία υπό την ηγεσία των ΗΠΑ, η οποία μάχεται ενάντια στο Ισλαμικό Κράτος, έχει ενισχύσει την υποστήριξη των Κούρδων συμμάχων της, προσφέροντας για πρώτη φορά τεθωρακισμένα οχήματα, καθώς προετοιμάζονται για μία καινούρια φάση στην εκστρατεία τους να καταλάβουν τη Ράκκα.[44] Έρχονται μάλιστα στη δημοσιότητα δηλώσεις του εκπροσώπου του SDF, σύμφωνα με τις οποίες ο στρατηγός Τζόζεφ Βότελ, Διοικητής της Κεντρικής Διοίκησης των ΗΠΑ, όχι μόνο επισκέφθηκε κρυφά το μέτωπο στο Κομπάνι και στη Ράκκα, αλλά δεσμεύθηκε για την αποστολή βαρέων όπλων εντός των επόμενων ημερών.[45] Εάν τελικά η Τουρκία, επεκτείνει την επιχείρηση *ΑΣΠΙΔΑ ΤΟΥ ΕΥΦΡΑΤΗ*, με άλλη κωδική ονομασία, στρεφόμενη προς την κουρδοκρατούμενη Ιεράπολη ή την κατεχόμενη από τζαχατιστές Ράκα, τότε πιθανότατα θα βρεθεί αντιμέτωπη με ρωσικές και αμερικανικές δυνάμεις.[46]

[43] Duran Burhanettin, "Resetting Turkey-US relations in the Trump era," *Daily Sabah,* 27 January 2017, https://www.dailysabah.com/columns/duran-burhanettin/2017/01/27/resetting-turkey-us-relations-in-the-trump-era.

[44] Tom Perry, "Syrian militias get more U.S. support for IS fight, plan new phase," Reuters, 31 January 2017, http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-arms-idUSKBN15F15S.

[45] "US to supply heavy weaponry, armored vehicles to YPG-dominated group in northern Syria," *Daily Sabah*, 25 February 2017, https://www.dailysabah.com/syrian-crisis/2017/02/25/us-to-supply-heavy-weaponry-armored-vehicles-to-ypg-dominated-group-in-northern-syria.

[46] "US, Russia Forces in Eye Contact in Syria's Manbij," 15 March 2013, https://sputniknews.com/military/201703151051613387-russia-us-manbij-contact/; Andrew deGrandpre, "US and Russian troops are now in the same Syrian city," 13 March 2017, http://www.militarytimes.com/articles/manbij-syria-us-troops-army-rangers-russia-turkey; Barbara Starr, "US Marines join local forces fighting in Raqqa," 9 March 2017, CNN, http://edition.cnn.com/2017/03/08/politics/marines-raqqa-assault-syria/.

Cyprus Center for European and International Affairs (CCEIA)
University of Nicosia
www.cceia.unic.ac.cy
www.emgr.unic.ac.cy

The *Eastern Mediterranean Policy Notes* (*EMPN*) is a monthly electronic series of scholarly articles and essays that focus on the analysis of contemporary questions pertaining to Eastern Mediterranean geopolitical affairs, the Cyprus Problem, and other regional issues that affect European and global affairs.

EMPN Editor: Petros Savvides, savvides.p@unic.ac.cy.